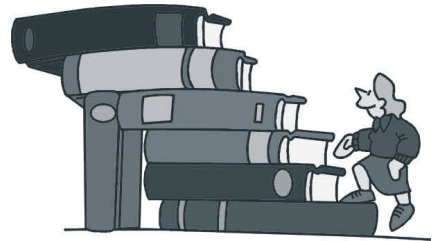
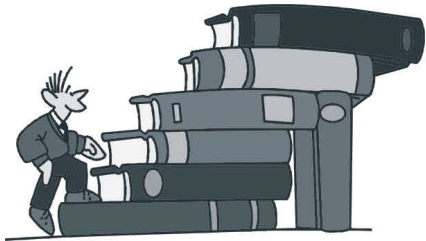
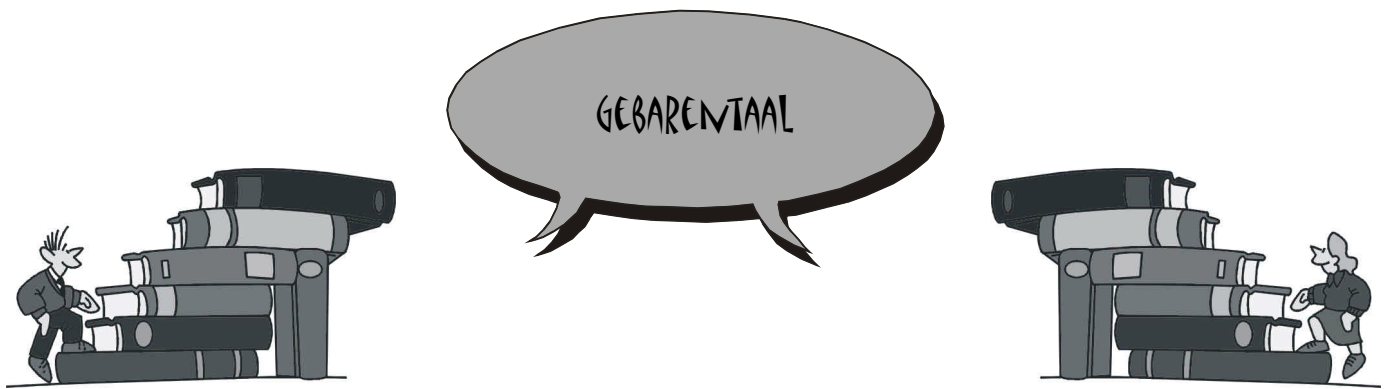

GEBARENTAAL

Inhoud

Gebarentaal is een ideaal onderwerp om na te denken over communicatie. We vergelijken de gesproken taal met de verschillende gebarentalen en staan stil bij het communicatieschema, liplezen, het vingeralfabet, naamgebaren enz. Elke bronnenkaart behandelt een deelaspect.

De algemene inleiding kan de leerlingen motiveren voor het onderwerp en geeft een beeld van de voorkennis van de leerlingen. Als u het leerlingmateriaal even bekijkt, merkt u dat de inleidende activiteiten zowel klassikaal als in groepjes kan organiseren.

Werkwijze

In deze introductie en oriëntering is het de bedoeling

- ↪ de leerlingen te motiveren voor het onderwerp,
- ↪ de leerlingen te laten ervaren dat we in de dagelijkse communicatie zeer vaak (onbewust) gebaren, lichaamstaal e.d. gebruiken,
- ↪ de leerlingen te laten ervaren dat elke communicatie een aantal componenten heeft die naar gelang van de situatie kunnen veranderen.

Vormen van communicatie

- ↪ Begin de les met het gebaar dat de leerlingen stil moeten zijn. Zeg het ook. Vraag aan de leerlingen hoe ze wisten dat ze stil moesten zijn. Wijs eventueel op het verschil tussen het auditieve en het visuele kanaal (zie communicatieschema).
- ↪ Laat de leerlingen ondersteunende gebaren gebruiken in verschillende communicatieve situaties: iemand (op afstand) begroeten op straat, een goede vriend begroeten op een feestje, een ver familielid begroeten op een vervelend familiefeestje, op een begrafenis, iemand voor laten gaan bij de bushalte, in de winkel, (geboeid, meelevend ...) luisteren naar een spreker. De communicatie moet ook talig zijn, er moet dus ook gesproken worden.
- ↪ Bespreek de gebaren en de lichaamstaal die in de verschillende situaties en ten aanzien van verschillende personen of 'ontvangers' werden gebruikt. Zijn er specifieke gebaren voor begroeten (in verschillende omstandigheden), afscheid nemen (van verschillende personen), respect betonen ...?
- ↪ Welke zintuigen gebruiken we om de 'gesprekken' te verstaan, goed te interpreteren?
- ↪ Stel de vraag of iemand wel eens een gebaar verkeerd geïnterpreteerd heeft (bijvoorbeeld: iemand wijst een stoel aan en jij denkt dat die persoon je de hand wil drukken, je rekt je eens goed uit en de leraar denkt dat je een vraag wil stellen).
- ↪ Welke vragen komen naar boven over gebarentaal?

Zoals reeds is aangegeven kan deze inleiding een aanleiding zijn om er een (vereenvoudigd) communicatieschema bij te halen. Afhankelijk van het niveau van de leerlingen kunnen we verschillende componenten aan de hand van de gespeelde voorbeelden bespreken (zender, ontvanger, bedoeling, boodschap, effect, kanaal, code, ruis, taalgebruikssituatie, zie leerplannen). In welke code hebben we de boodschappen doorgegeven? Welke invloed hadden de ontvanger, de omstandigheden op de boodschap, de interpretatie? We geven hieronder een mogelijke uitwerking.

Verder met een communicatieschema

In het praktijkboek *Taalbeschouwing op de basisschool, reisgids* (Marc Stevens en Ides Callebaut, Garant, 2000) zijn vanaf p. 43 enkele uitgewerkte lessen te vinden die een opstap kunnen zijn naar wat volgt.

↪ Welk probleem komt in de onderstaande strip¹ naar voren?

De boodschap die de zender verstuurd wordt niet begrepen door de ontvanger. De oorzaak ligt bij de (interpretatie van de) code: de ontvanger verstaat geen Frans en kan uit de gebaren en de situatie blijkbaar ook niet uitmaken wat de bedoeling van de zender is.

↪ Welke talen worden gebruikt om de boodschap in de strip over te brengen?

Een luide uitroep in een 'vreemde' taal (Frans) en ... lichaamstaal.

↪ Welke 'taal' gebruikt de striptekenaar om zijn boodschap duidelijk te maken?

Tekeningen, tekstballonnen, geschreven taal, typische striptaal. Een speciale code dus.

De leerlingen kunnen de communicatieve situatie van de strip en van hun rollenspelletjes (zie eerder) per component in het schema plaatsen.

¹ Deze Hägar komt uit *Neejandertaal* van J. T'Sas, H. Michielsen, E. Uleners, V. Van Dijck, L. Van Houtven (Wolter Plantyn, 1997)

	zender	bedoeling en boodschap	ontvanger	code/taal
stripverhaal	drenkeling	Kom helpen, ik verdrink!	niet al te snuggere Hägar en co	Frans, roepen, met de armen zwaaien
strip zelf	striptekenaar	amuseren, doen glimlachen	lezer/kijker, ruim publiek	Striptaal met tekeningen, tekstballonnen enz.
begroeting op straat				
vriend op feestje				

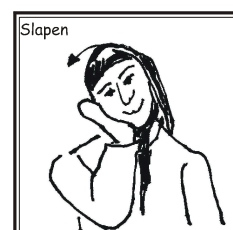
We gaan stilaan over van het verbale en auditieve naar het visuele en meer bepaald naar de gebarentaal.

↪ Vraag de leerlingen of ze weten hoe doven met elkaar praten.

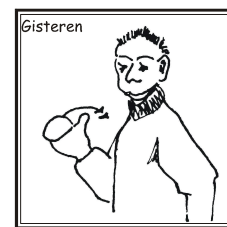
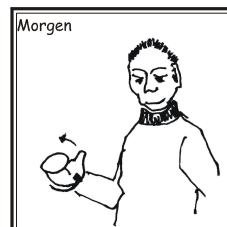
Dove mensen gebruiken gebarentaal, een communicatiemiddel waarbij voor woorden een gebaar of een reeks van gebaren is afgesproken. Sommige woorden bestaan niet in de gebarentaal. Zo zijn er bijvoorbeeld geen lidwoorden. Typische vaktaalwoorden kregen ook nog geen gebaar. Binnen de wetenschappen zijn er bijvoorbeeld nog heel veel hiaten.

↪ Geef de leerlingen enkele voorbeelden van gebaren en laat ze achterhalen wat het gebaar betekent.

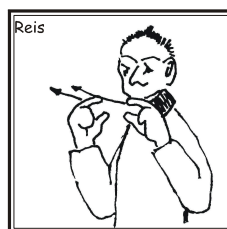
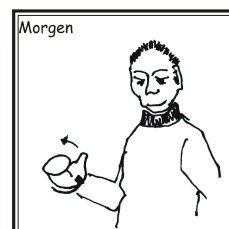
De gebaren zijn zo gekozen dat ze gemakkelijk te raden zijn door horenden.

- ↪ Laat de leerlingen gebaren bedenken voor een aantal voorwerpen die in de klas aanwezig zijn. U kunt ook een blaadje geven waarop het voorwerp getekend of beschreven staat, zodat u op voorhand weet welke dingen aan bod zullen komen. Op de website www.effatha.nl vindt u enkele voorbeelden. Laat enkele leerlingen de gebaren voordoen en laat de anderen raden waarover het gaat.
- ↪ Laat de leerlingen op de website www.effatha.nl zoeken naar de gebaren die in Nederland door doven gebruikt worden. Op deze webstek vindt u alleen de gebaren die in Nederland gebruikt worden en die verschillen nogal eens met die van Vlaanderen. Een cd-rom met 9000 Brugse gebaren (de Brugse gebarentaal is vergelijkbaar met het AN voor de gesproken taal) vindt u bij de Vormingsdienst vzw Cultuur voor doven, Coupure Rechts 314, 9000 Gent (09/228.59.79 of cultuur.voor.doven@pandora.be). Bij Nascholing Brussel (02/219.07.09 of nascholing.brussel@skynet.be) kan een exemplaar worden ontleend. Misschien kent u of iemand van de leerlingen een dove persoon of een tolk die u kunt uitnodigen voor een klassengesprek. Voor meer informatie over dove mensen in Brussel en elders kunt u ook op bovenstaande telefoonnummers en mailadressen terecht.
- ↪ Vergelijk de gebaren van de leerlingen met de gebarentaal van de doven. Zijn er grote verschillen? Welke gebaren zijn het duidelijkst?
- ↪ Bespreek met de leerlingen welke begrippen wellicht moeilijker in een gebaar te 'vertalen' zijn dan bijvoorbeeld concrete en alledaagse voorwerpen. Het is niet zo evident om gebaren te bedenken voor abstracte begrippen zoals liefde, dood, morgen, gisteren, overvloed, ondeugendheid, liegen, zich vergissen enz. Vraag aan de leerlingen om voor dergelijke begrippen gebaren te verzinnen en vergelijk ze met de bestaande gebaren.

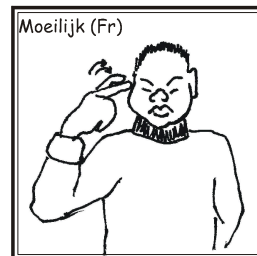
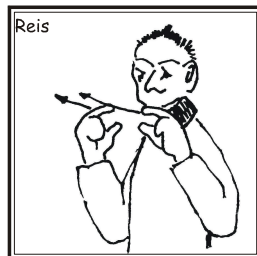
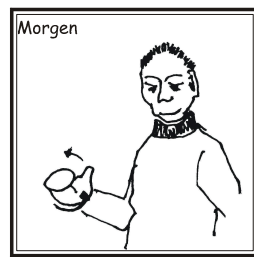
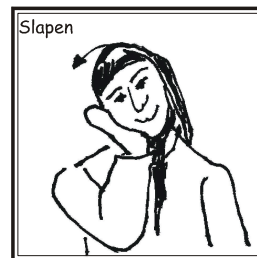
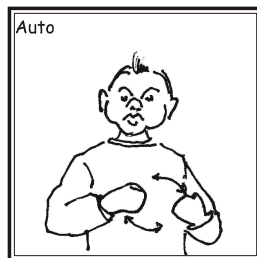

- ↪ Tot slot kunt u de leerlingen laten proberen in gebarentaal een zin te formuleren, bijvoorbeeld: morgen ga ik op reis. In de gebarentaal gaat dat als volgt:

Op de volgende pagina hebben we alle gebaren voor u verzameld.

Kopieerblad gebarentaal

Sommige vragen zijn erg vervelend en bijna niet te beantwoorden. 'Van wie houd je meer, van je vader of van je moeder?' is er zo één, net als: 'Wat is erger, blind zijn of doof?'

Op de eerste vraag durft niemand te antwoorden, bij de tweede kiest bijna iedereen voor hetzelfde antwoord: blind zijn is erger. Waarschijnlijk komt dat omdat je je makkelijker kan voorstellen wat je allemaal mist als je niets ziet: je hoeft alleen je ogen maar te sluiten. Je oren dichtdoen kan je niet zo gemakkelijk.

Dove kinderen van horende ouders moeten enorm veel moeite doen om talen te leren. Ze moeten eigenlijk twee talen de baas worden: een gebarentaal en bijvoorbeeld Nederlands, een taal die gesproken en geschreven wordt. Ze verwerven hun taal dus niet zoals wij onze moedertaal leren. Horende ouders moeten immers samen met hun doof kind de gebarentaal leren.

Dove kinderen van dove ouders krijgen wel een moedertaal mee, namelijk de gebarentaal. Een gebarentaal is heel goed te vergelijken met een gesproken taal. Het belangrijkste verschil is dat ze niet gemaakt wordt met stembanden, tong en lippen, maar met handen, bovenlichaam en gezicht. Ze wordt dus niet beluisterd, maar bekeken. Ze heeft een zinsbouw die even ingewikkeld is als die van het Nederlands, het Turks of het Spaans.

Net als bij andere talen leer je gebarentaal sneller als kind dan als volwassene. En je kan er alles mee uitdrukken wat je 'te zeggen' hebt, net zoals je dat met een gesproken taal kunt.

Groepsopdracht

Lees je bronnenkaart. Discussieer over de volgende vragen en noteer de antwoorden kort op de antwoordkaart.

1. Wat zou jij het ergste vinden: blind zijn of niets horen? Bespreek het in de groep. Zijn jullie het met elkaar eens?
2. Welke verschillen zijn er tussen de gesproken taal en de gebarentaal?

De leerlingen halen de gegevens uit de tekst en uit hun ervaring. Wij halen ook extra verschilpunten aan.

Een gesproken taal hoor je, een gebarentaal zie je. Wij gebruiken onze stembanden, lippen, mond ..., de doven vooral hun handen, gezicht en lichaam.

In het Nederlands zet je het ene na het andere, in de gebarentaal gebeuren er ook dingen gelijktijdig. Je plaats immers een handeling of voorwerp direct in een ruimte, bijvoorbeeld: het boek op de tafel.

In gebarentaal worden er geen lidwoorden gebruikt, wordt er meer herhaald en veel meer omschreven.

3. Welke kinderen leren het snelst een gebarentaal, kinderen van dove ouders of kinderen van horende ouders?

Kinderen van dove ouders leren als moedertaal de gebarentaal van hun ouders. Zij leren die dus sneller.

4. 'Dove kinderen moeten enorm veel moeite doen om taal te leren' staat er in de tekst. Geldt dat ook voor de meeste anderstalige leerlingen van je klas?
5. Bedenk elk een gebaar voor een woord dat je bijna dagelijks gebruikt. Toon het gebaar aan de andere leerlingen van je groep en laat hen raden om welke woord het gaat.
6. Was je duidelijk voor elkaar? Schrijf de woorden en de beschrijving van je gebaar op. Zet er ook bij of het moeilijk of gemakkelijk was en waarom dat zo was.

Groepsopdracht

1. Leg straks de tweede vraag van de activiteitenkaart A voor aan de klas. Jullie leiden het korte klassengesprek in goede banen. Zeg ook aan de klas hoe jullie erover dachten. Bereid dit nu even voor.
2. Bepaal welke drie woorden (zie activiteitenkaart A, vraag 6) jullie het liefst voor de klas willen brengen. Laat de klas naar de gebaren raden.
3. Laat de klas achterhalen met welke problemen een dove en een anderstalige te kampen hebben als ze taal leren. Bedenk daarvoor een situatie waarin er allerlei misverstanden ontstaan doordat een anderstalige de taal niet begrijpt. Bedenk ook een situatie waarin er communicatieproblemen ontstaan doordat een dove de taal niet begrijpt. Speel die twee situaties voor de klas en vraag je klasgenoten welke problemen ze hebben opgemerkt. Zorg ervoor dat je zelf het antwoord kent.

Voorstelling

Je organiseert en leidt het klassengesprek en praat met de klas over de problemen waarmee doven of anderstaligen te kampen kunnen hebben als ze een andere taal leren.

Je gebruikt gebarentaal voor drie woorden.

Je speelt de twee situaties waarin communicatieproblemen voorkomen.

De meeste mensen denken dat er over de hele wereld maar één gebarentaal bestaat. Er zijn echter evenveel of misschien zelfs meer gebarentalen als er gesproken talen zijn. Gebarentalen zijn immers niet gemaakt, ze zijn net als bijna alle andere talen gegroeid uit menselijke contacten. Trouwens niet alleen doven gebruiken die gebarentalen. Indianen in Amerika doen dat ook, net zoals de Aboriginals in Australië.

Ondanks het feit dat er meerdere gebarentalen bestaan, zeggen heel wat doven dat het vrij gemakkelijk is om met buitenlanders te praten. Tenminste als het om alledaagse dingen gaat. Als je bijvoorbeeld 'fiets' wil gebaren, dan nemen je handen de vorm van de pedalen aan en doe je de ronddraaiende beweging na. De meeste buitenlanders herkennen daarin de trappers van de fiets wel en weten dus waarover je het hebt. Diepere gesprekken zijn al wat moeilijker.

Dichterbij huis heb je ook wat verschillen. Zo heb je de Vlaamse en de Nederlandse gebarentaal, maar ook de Antwerpse en Brusselse. Men noemt ze streekgebaren. Het is te vergelijken met de dialecten van de gesproken taal. Doordat doven steeds meer in contact komen met doven uit een andere streek, beginnen die verschillen af te nemen. Er komt een soort standaardtaal.

Het Franse gebaar
moeilijk

Het Nederlandse gebaar
moeilijk

Groepsopdracht

Lees je bronnenkaart. Discussieer over de volgende vragen en noteer de antwoorden kort op de antwoordkaart.

1. Indianen kent iedereen, maar wie zijn de Aboriginals? Als we het niet weten, zoeken we het op.

Oorspronkelijke bewoners van Australië.

2. Hoe komt het dat er verschillende gebarentalen bestaan?

Er werd vroeger nooit afgesproken hoe de gebarentaal er moest uitzien. De doven en slechthorenden behielpen zich met de taal die ze zelfs ontwikkelden en van elkaar overnamen. De laatste tijd streeft men er echter naar om tot een uniforme gebarentaal te komen.

3. Hoe komt het er steeds minder verschillende gebarentalen bestaan?

Doordat doven steeds meer in contact komen met doven uit een andere streek, beginnen die verschillen af te nemen. Er komt een soort standaard doventaal.

4. Stel je voor dat je met vakantie bent in een land waarvan je de taal niet kent. Nochtans zou je dolgraag willen weten waar je zou kunnen zwemmen. Wat doe je?

5. Wat doet een dove in dit geval? Waarom hebben doven een voorsprong op horenden?

6. Stel, je bent een jongen en je wil in contact komen met een anderstalig meisje. Je wil haar zelfs zeggen dat je een beetje verliefd op haar bent. Hoe doe je dat op een hoffelijke manier (je bent een gentleman!) als je niet dezelfde taal spreekt?

7. Hoe zou een verliefde dove jongen dat aanpakken?

Hij beeldt het uit. Die uitbeeldingen zijn taaloverstijgend.

8. Welk begrip kreeg je het best uitgelegd: zwemmen of (een beetje) verliefd zijn? Hoe zou dat komen?

Abstracte woorden kan je moeilijker uitbeelden dan concrete. 'Verliefdheid' zal echter weinig problemen opleveren omdat een verwijzing naar het hart al duidelijk genoeg is.

 Groepsopdracht

1. Straks gaan jullie voor de klas het begrip 'moeilijk' uitbeelden in het Frans en het Nederlands. Laat je klasgenoten raden naar de betekenis van de gebaren. Leg daarna uit waarom deze oefening een valstrik was. Vertel ook iets over de verschillende gebarentalen.

2. Stel je voor dat jullie in een actiegroep zitten die iets wil doen aan de verscheidenheid aan gebarentalen. Je wil één wereldgebarentaal, zodat alle doven en alle mensen die die taal kennen, zonder problemen met elkaar zouden kunnen 'praten'. Maak een affiche die uitdrukt wat jullie willen en waarom je dat wil. Straks stel je die affiche aan de klas voor en je vertelt erbij wat je zou doen om ervoor te zorgen dat iedereen die wereldtaal zou gebruiken.

Voorstelling

Je beeldt het begrip moeilijk in het Frans en Nederlands uit.

Je vertelt de klas wat over verschillende gebarentalen.

Je stelt de affiche voor aan de klas.

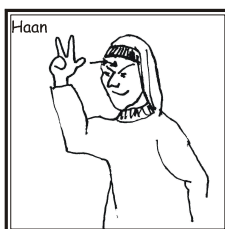
Dove mensen hebben naast één voornaam die je kunt uitspreken en schrijven, een naam die je kunt gebaren. Een naamgebaar heeft vaak geen verband met een voornaam uit de gesproken taal. Zo kunnen twee vrouwen die An Peeters heten, verschillende naamgebaren hebben. Maar twee mannen waarvan de één Ahmed heet en de ander Jonas, kunnen toevallig hetzelfde naamgebaar hebben. Naamgebaren ontstaan omdat het gemakkelijker is om met een gebaar naar iemand te verwijzen dan met vingerspelling. Over handalfabet of vingerspelling verneem je straks meer van het groepje dat bronnenkaart 5 onder de loep neemt.

Typisch voor een naamgebaar is de manier waarop je die naam krijgt. Net zoals je wettelijke naam of je koosnaampje kies je die niet zelf. Naamgebaren worden door (andere) dove mensen gegeven. Ze letten daarvoor op uiterlijk, gedrag, functie... Enkele voorbeelden:

G. Verhofstadt

J.-L. Dehaene

Mieke Vogels

Groepsopdracht

Lees je bronnenkaart. Discussieer over de volgende vragen en opdrachten. Noteer de antwoorden en oplossingen kort op de antwoordkaart.

1. Hou een klasgenoot of een leraar voor ogen, denk aan zijn specifieke kenmerken en kies een naamgebaar. Voer het gebaar uit en laat de anderen raden om wie het gaat. Hou hierbij rekening met: het gebaar met dezelfde betekenis als de familienaam van de persoon (bijvoorbeeld Boon), uiterlijk (bijvoorbeeld een bijzonder kenmerk zoals een kuiltje in wang, vorm van gezicht, de ogen, neus, mond, snor, een bril, sproeten), gedrag, hobby of werk van een persoon.
2. Welke zaken zouden nog een rol kunnen spelen? Vul de lijst aan.
3. Welke gebaar zou je voor jezelf verzinnen?

Groepsopdracht

1. Bereid een spelsituatie of een gesprek voor waarbij je de namen van twee medeleerlingen vervangt door een naamgebaar. Laat de klasgroep straks raden om welke medeleerlingen het gaat. Geef daarbij aan je klasgenoten wat uitleg over naamgebaren en hoe ze ontstaan.
2. Vraag straks aan je medeleerlingen welke kenmerken in een naamgebaar kunnen zitten. Geef telkens een voorbeeld. Bereid dit nu voor.

Voorstelling

Je speelt de situatie voor de klas en je vertelt daarna iets over naamgebaren en hoe ze ontstaan.

Je vraagt aan de klas welke kenmerken in een naamgebaar kunnen zitten.

Aan de stand van de mond, de lippen en de tong kun je vaak zien wat mensen zeggen, het wordt ook wel eens liplezen genoemd. Maar om iemand 'zonder klank' goed te begrijpen, kijk je ook naar zijn mimiek, zijn houding en gebaren. Van de gezichtsuitdrukking van een persoon is vaak meer af te lezen dan van zijn lippen. En natuurlijk is het van belang waar je je bevindt. De omgeving speelt ook mee. Als je in de winkel al je zakken aftast en met grote, wat angstige ogen en opgetrokken wenkbrauwen het woord 'geld' met je lippen vormt, dan hoeft je (dove) vriend geen geoefende liplezer te zijn om je te verstaan.

Zuiver liplezen is heel moeilijk omdat er zoveel verschillende klanken zijn. En die worden niet alleen met de lippen gevormd. Als je de 'g' en de 'k' uitspreekt, twee typische keelklanken, wordt het echt moeilijk. Je kan gewoon geen verschil zien. Woorden als 'maan' en 'baan' zien er bijvoorbeeld ook hetzelfde uit. En zo is dat het geval met heel veel klanken. Doven moeten dus vaak raden wat er gezegd wordt en vooral goed kijken naar de hele persoon.

Groepsopdracht

Lees je bronnenkaart. Discussieer over de volgende vragen en noteer de antwoorden kort op de antwoordkaart.

1. Hoe kan je ervoor zorgen dat de dove van je lippen kan lezen wat je zegt? Probeer het eens met elkaar. Zeg een aantal woorden zonder stem. Laat de andere raden.
2. Schrijf de voorwaarden op. Een dove kan het beste liplezen als...
  - je mond goed zichtbaar is, er moet dus voldoende licht zijn,
  - je duidelijk articuleert,
  - de dove weet waarover het onderwerp gaat,
  - je geen lange zinnen of moeilijke zinsbouw gebruikt,
  - de omgeving voor verduidelijking zorgt,
  - je mimiek, houding en gedrag voor bijkomende informatie zorgt,
3. De materiaalmeester haalt de opdrachtstrookjes (zie apart blad) bij de leraar. Verdeel ze. Ga per twee zitten, neem eerst de strookjes met de woorden. De ene leest de woorden geluidloos voor, de andere zegt daarna wat hij gehoord heeft. Herhaal die oefening met zinnen.

Bij de laatste opdracht krijgt de persoon die de dove speelt een verhaal te horen. Een tekening helpt hem bij de interpretatie ervan.

Vind je dit een leuke oefening?
4. De derde opdracht lukte waarschijnlijk niet altijd. Neem het lijstje dat je opstelde bij vraag twee erbij. Welke zaken zijn nog absoluut nodig opdat een dove goed zou kunnen liplezen?

Materiaal bij Liplezen opdracht 3 van activiteitenkaart A
Opdrachtstrookjes met woorden, zinnen, tekening

1) Woorden

poot - boot

gans - kans

manen - namen

pinnen - binnen

geel - keel

menen - nemen

2) Zinnen

Wat heb je vanmorgen gegeten?

Ik ben ziek.

3) Verhaaltje met tekening

Op een nacht schrokken we wakker. De wind huilde in de schoorsteen. Een uil kraste. Plotseling rommelde de donder. Gemeen gelach klonk op. Ik zat bevend rechtop in bed.

Ergens in huis knalde een deur dicht. Iets of iemand liep beneden rond. Plotseling kraakte de trap. We deden alsof we niet bang waren en neurieden een deuntje, maar zodra we stopten, klonken er voetstappen in de hal. We verstopten ons onder de dekens, maar hoorden angstwekkend gegrom en luid geschreeuw.

Plotseling knarste de deurklink luid. Ze werd naar beneden gedrukt. Een doffe klop op de deur... Opnieuw een doffe klop. Plotseling werd de deur opengegooid.

 Groepsopdracht

1. Stel je voor dat je aan tafel zit en dat je gestraft bent door je vader. Je mag tijdens de maaltijd geen woord zeggen. Je wilt echter wel iets dringends duidelijk maken aan je broer die aan de overkant van de tafel zit. Je gebruikt vooral je mond en mimiek, want grote gebaren verdraagt je vader niet. Bereid die spelsituatie nu voor om ze straks voor de klas te spelen. Laat de klas raden wat je hebt 'gezegd'.
2. Leg je klasgenoten uit waarop je moet letten als je met een dove praat. Illustreer telkens met een voorbeeld.

 Voorstelling

Je speelt de situatie voor de klas.

Je legt de klas uit waarop ze moeten letten als ze met een dove praten.

Het handalfabet of de vingerspelling is een manier om de letters van het alfabet met de hand(en) uit te beelden. Je schrijft dus als het ware in de lucht. Voor iedere letter van het alfabet bestaat er één symbool: in het totaal zijn er dus zesentwintig symbolen. Vingerspelling heeft eigenlijk niets met de Vlaams-Belgische gebarentaal te maken. Het is immers een manier om Nederlands te schrijven, maar ze wordt wel samen met de gebarentaal gebruikt. Het wordt vooral gebruikt als hulpmiddel voor het uitspellen van namen (plaats- en eigennamen). Horende en dove mensen gebruiken het ook voor het spellen van woorden waarvoor ze het gebaar nog niet weten.

Handalfabet Nederlands

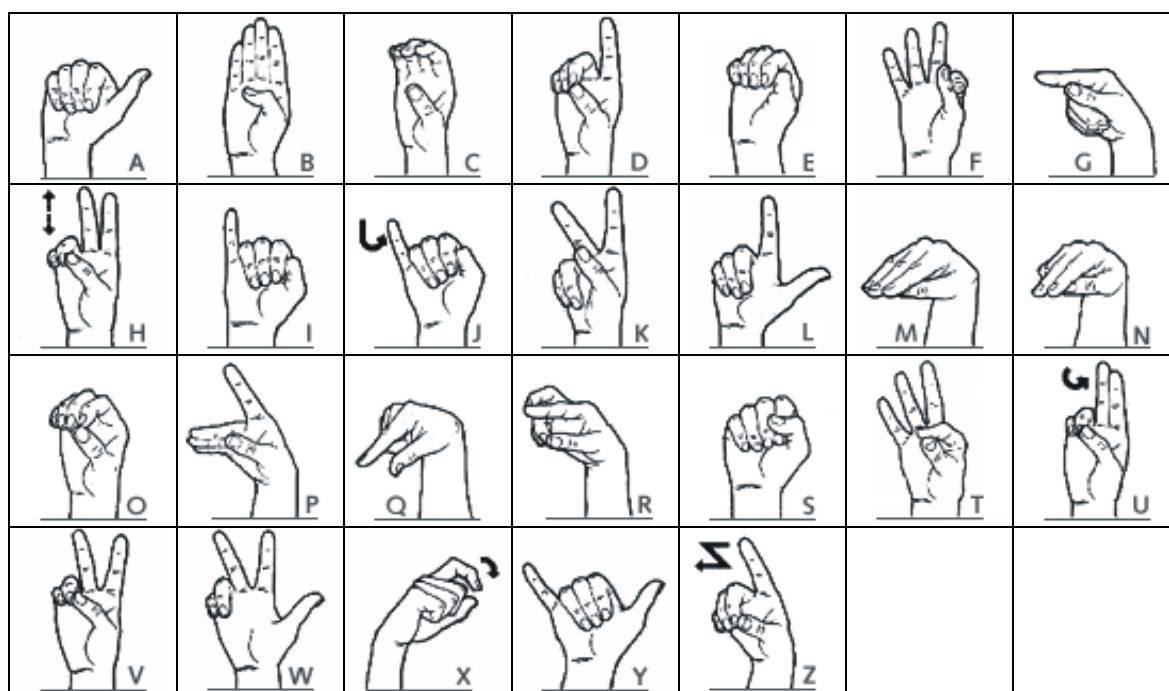
									
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
									
K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
									
U	V	W	X	U	Y	Z			

Handalfabet Engels

British Sign Language Fingerspelling Alphabet

Handalfabet Frans

Afsluitende opdracht voor alle groepen

De groepen die eerder gevormd werden, worden vervangen door andere groepen van dezelfde grootte. De rollen veranderen. Elke groep krijgt dezelfde opdracht

1. Verzin een uitstap waaraan zowel doven als horenden plezier kunnen beleven.
2. Ontwerp een advertentie voor de Streekkrant waarin je reclame voor de uitstap maakt.

De verschillende groepen stellen hun werk aan elkaar voor.